

Hoe voorkom je corona- zwerfafval?

Kennisdocument

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Kenmerken en gevaren van coronazwerfafval	4
3. Hoe gooi je beschermingsmiddelen correct weg?	5
4. Hoe stimuleer je als bedrijf of gemeente het correct weggoaien?	6
5. Beschikbare communicatiemiddelen	7
6. Adviezen voor communicatie	8
6.1 Vijf praktische tips voor het plaatsen van afvalbakken	9
7. Meer informatie	10

1. Inleiding

Sinds de uitbraak van het coronavirus is een nieuwe stroom zwerfafval ontstaan: wegwerpmondkapjes en -handschoenen. We hebben in toenemende mate met dit coronazwerfafval te maken, dat op straat en in de natuur terechtkomt. Ook de Supporters van Schoon, vrijwilligers die zwerfafval oprapen, geven aan dat ze steeds meer mondkapjes tegenkomen.

In juni 2020 maakte coronazwerfafval **1,7 procent** uit van het totaal gevonden grof zwerfafval in Nederlandse gemeentes. In oktober 2020 was dit gestegen naar **4,3 procent**.

Nu mensen op steeds meer plekken mondkapjes dragen, wordt het steeds belangrijker dat ze hun beschermingsmiddelen netjes weggooien.

Elk mondkapje dat op straat of in de natuur belandt, is er een te veel. Het is vervuilend voor de omgeving en gevaarlijk voor dieren. Daarnaast is er een mogelijk risico dat het mondkapje geïnfecteerd is met het coronavirus. Wanneer mensen dit met de beste bedoelingen oppakken – bijvoorbeeld om het weg te gooien – zou dit tot besmetting kunnen leiden.

Nederland Schoon heeft samen met Plastic Soup Foundation een nieuw pictogram ontwikkeld om mensen erop te attenderen corona-afval in de (juiste) afvalbak te gooien. In onze [webshop](#) vind je verschillende materialen met dit corona-afvalpictogram, waarmee je in je eigen omgeving aan de slag kunt.

In dit kennisdocument gaan we in op de volgende onderwerpen:

- De kenmerken en gevaren van coronazwerfafval.
- De correcte wijze van weggooien van beschermingsmiddelen.
- Hoe je correct weggooigedrag kunt stimuleren als gemeente, bedrijf of andere instantie – inclusief 5 praktische tips voor het plaatsen van afvalbakken.
- De communicatiemiddelen – met corona-afvalpictogram – die gratis beschikbaar zijn om daarbij in te zetten en hoe je dit het beste doet.
- Verwijzing naar meer informatie.

2. Kenmerken en gevaren van coronazwerfafval

Waar zijn mondkapjes en wegwerphandschoenen van gemaakt?

Niet-medische wegwerpmondkapjes - gemaakt van polypropyleen of polyester. Via een bepaald proces, meltblown genaamd, worden vezels gemaakt uit polypropyleen. Deze propyleenvezels vormen een soort fleecelaag. Op verpakkingen staat dit soms aangegeven als non-woven pp. Hoe dichter de vezels op elkaar zitten en hoe meer lagen er op elkaar liggen, hoe beter het mondkapje beschermt tegen stofdeeltjes, virussen et cetera. Ook andere synthetische vezels, zoals polyester en nylon, kunnen in mondkapjes gebruikt worden.

Herbruikbare mondkapjes - meestal gemaakt van katoen.

De elastieken van alle soorten mondkapjes - meestal gemaakt van elastaan.

Wegwerphandschoenen - gemaakt van latex, nitril of vinyl. Latex is natuurlijk rubber. Nitril is synthetisch rubber en vinyl een vorm van pvc.

Wegwerpmondkapjes zijn in feite een vorm van plastic.

Waarom is coronazwerfafval gevaarlijk?

Naast dat zwerfafval onze leefomgeving visueel vervuult, kleven er ook gevaren aan:

- **Er komen microplastics in het milieu**

De materialen waarvan wegwerpmondkapjes zijn gemaakt, zijn niet biologisch afbreekbaar. Polyester, polypropyleen, nylon en elastaan zijn synthetische vezels. Deze materialen zijn een vorm van plastic.

- **Dieren kunnen verstrikt raken in de materialen of ze binnenkrijgen**

Dieren kunnen verstrikt raken in rondslingerende mondkapjes of zich erin verslikken als ze denken dat het voedsel is.

- **De mondkapjes kunnen besmet zijn met corona of andere virussen**

Weggegooide mondkapjes zijn door iemand gedragen die erin geademd heeft. Als die persoon besmet was met corona, kunnen er nog virusdeeltjes op het mondkapje zitten. Daarom is het risicovol voor mensen als ze – met de beste bedoelingen – weggegooide mondkapjes van straat oprapen zonder handschoenen aan. In het bijzonder voor kinderen die nietsvermoedend tijdens het buiten spelen een mondkapje oprapen.

Het oprapen van weggegooide mondkapjes kan een risico op besmetting geven.

3. Hoe gooi je beschermingsmiddelen correct weg?

De hoofdregel is: gooi wegwerpmondkapjes en -handschoenen altijd bij het restafval.

Wat als er gescheiden afvalinzameling is?

Dan nog moeten de wegwerpbescheringsmiddelen bij het restafval. Ze lijken misschien soms van plastic, maar meestal bestaan ze uit veel meer verschillende materialen. Omdat ze dan niet gerecycled kunnen worden, is het belangrijk dat ze bij het restafval terechtkomen.

Daarnaast kunnen er virusdeeltjes aan de beschermingsmiddelen kleven. Dit is gevaarlijk voor de mensen die het gescheiden afval inzamelen en verwerken.

Om diezelfde reden geldt ook voor mondkapjes die helemaal van papier gemaakt zijn: gooi ze bij het restafval. Ze moeten dus niet bij het oud papier.

Mondkapjes moeten nooit bij het plastic afval of oud papier, maar altijd bij het restafval.

Waarschuwing:

Wees voorzichtig met het oprapen van mondkapjes of handschoenen die als zwerfafval op straat liggen. Mensen die coronazwerfafval willen oprapen, moeten rubber of latex handschoenen aandoen en/of een grijper gebruiken. Dit om mogelijke besmetting met het coronavirus te voorkomen. De gebruikte handschoenen moet je – net als het zwerfafval – na afloop weggooien bij het restafval.

Typisch weggooi gedrag

Gedragswetenschapper Kees Keizer deed onderzoek naar hoe mensen tegen wegwerpbescheringsmiddelen aankijken: gooien ze de middelen na gebruik – in bijvoorbeeld een winkel – meteen weg? Nemen ze ze met zich mee? Bewaren ze de middelen om (tegen het algemene advies in) later opnieuw te gebruiken? Weten ze bij welk type afval ze thuishoren?

Uit het onderzoek kwam onder meer het volgende naar voren:

- 50 procent van de ondervraagde personen draagt een herbruikbaar mondkapje, 40 procent een wegwerpmondkapje en 10 procent een zelfgemaakt mondkapje.
- Sommige mensen zijn inderdaad geneigd het wegwerpmondkapje te bewaren voor later hergebruik.
- Het wegwerpmondkapje wordt vaak in een jas- of broekzak gestopt en valt er soms per ongeluk uit als mensen iets uit hun zak pakken (bijvoorbeeld hun sleutels).
- Een kwart van de mensen denkt dat wegwerpmondkapjes bij het plastic afval mogen.
- Het merendeel van de mensen denkt dat wegwerphandschoenen bij het plastic afval mogen.

Het onderzoek laat bovenal zien dat mensen onzeker zijn over bij welk type afval ze hun beschermingsmiddelen horen weg te gooien. Hier ligt een belangrijke rol voor partijen die betrokken zijn bij het opruimen van afval:

Maak het voor mensen zo duidelijk mogelijk dat wegwerpbescheringsmiddelen bij het restafval horen.

Daarvoor kun je gebruikmaken van het speciale corona-afvalpictogram (zie hoofdstuk 5).

4. Hoe stimuleer je als bedrijf of gemeente het correct weggoien?

Download de digitale communicatietoolkit met het pictogram voor corona-afval.

Denk aan de volgende acties:

- Sluit met je communicatie aan bij de bewustwordingscampagne **#mondkapjegeenzwerfkapje**. Daarmee attendeer je mensen erop dat wegwerpmondkapjes en -handschoenen in de afvalbak thuisshoren, specifiek bij het restafval. Je kunt gebruikmaken van het speciale pictogram dat binnen deze campagne is ontwikkeld voor corona-afval.
- Stimuleer daarnaast dat je eigen medewerkers zo veel mogelijk milieuvriendelijke, katoenen, herbruikbare mondkapjes dragen. Die moeten ze na gebruik in een handsopje goed heet wassen en ze moeten het papieren filter vervangen – het oude filter hoort bij het restafval.
- Verstrek zelf herbruikbare milieuvriendelijke mondkapjes, bijvoorbeeld met het bedrijfs- of gemeentelogo erop gedrukt.

5. Beschikbare communicatiemiddelen

Mensen vertellen wat ze wel moeten doen, werkt beter dan wat ze niet moeten doen.

Speciaal voor de campagne #mondkapjegeenzwerfkapje heeft Nederland Schoon een digitale communicatietoolkit ontwikkeld. Deze kun je downloaden in de [webshop](#) van Supporter van Schoon. In het pakket zitten:

- Een standaardposter
- Een poster die je kunt personaliseren met je eigen logo
- Een standaard social post waar je je eigen logo in kunt plaatsen
- Corona-afvalpictogram

Er staat uitleg bij hoe je jouw logo het beste kunt toevoegen. De posters kun je vervolgens zelf laten drukken. De pictogrammen zijn open bestanden en alleen downloadbaar, zo kun je ze makkelijk inzetten binnen je eigen communicatie.

Over het speciale pictogram

Nederland Schoon en Plastic Soup Foundation hebben samen het landelijk corona-afvalpictogram ontwikkeld. We hebben dit pictogram laten beoordelen door gedragswetenschappers Kees Keizer en Luuk Bos, om tot een zo effectief mogelijk middel te komen.

Uitleg

Ons hoofddoel is dat mondkapjes niet op straat en in de natuur belanden als zwerfafval. Maar mensen vertellen wat ze wel moeten doen, werkt beter dan wat ze niet moet doen. Dus 'wel in de bak' is beter dan 'niet als zwerfafval'. Daarom is gekozen voor een pictogram dat mensen erop attendeert hun mondkapje in de afvalbak te gooien. Het is zo simpel en helder mogelijk vormgegeven, in de kleuren blauw en groen – de kleuren van Nederland Schoon – om het onderwerp niet te 'medisch' te maken.

6. Adviezen voor je communicatie

Communiceer op de plek nét voor de weggooidrang ontstaat.

Gedragswetenschappers Kees Keizer en Luuk Bos geven de volgende adviezen voor de inzet van het corona-afvalpictogram:

- **De juiste plek** - Het icoon moet mensen motiveren om naar een afvalbak te gaan om hun beschermingsmiddelen weg te gooien. Dan kun je dit het beste communiceren op de plek nét voordat de weggooidrang ontstaat, bijvoorbeeld bij het verlaten van de supermarkt of het station, op een afvalbak die bij de uitgang klaar staat. Uit eerder onderzoek naar het weggooiën van sigarettenpeuken is bekend dat overgangspoten (het betreden van een winkel, uitstappen uit het openbaar vervoer) als een logisch moment voelen om dit soort dingen weg te gooien.
- **Geen overkill aan boodschappen** - Veel winkels en publieke ruimtes lijken bijna een showcase van instructies: iedereen wil laten zien hoe goed ze zich aan de regels houden. Let er wel op dat de boodschap van het pictogram niet ondersneeuwt in de rest van de communicatie. Denk aan de juiste plaats en timing van de boodschap.
- **Koppel er waarde aan** - Het netjes weggooiën van beschermingsmiddelen betekent dat je rekening houdt met anderen. Je wilt voorkomen dat je anderen besmet; daarom gooi je je mondkapje goed weg, net zoals je niet naar buiten gaat bij ziekteverschijnselen en in je elleboog niest. Die boodschap kun je met een tekst of slogan koppelen aan het pictogram. Zoals er nu veel uitspraken zijn als 'houd afstand' en 'zorg voor elkaar', zo kan 'gooi je mondkapje verstandig weg' onderdeel zijn van die totale keten van goede zorg. Het is geen extra moeite om te doen, maar een logische handeling als je goed met elkaar omgaat.

6.1 Vijf praktische tips voor het plaatsen van afvalbakken

1. Zet afvalbakken met het pictogram zo dicht mogelijk bij de plek waar mensen hun beschermingsmiddelen willen weggooien.

Hoe groter de afstand, hoe minder gemotiveerd mensen zijn om het afval op de juiste manier weg te gooien. Zet de bakken bijvoorbeeld bij tramhaltes en bij de uitgang van winkelcentra.

2. Zorg dat de afvalbak voor beschermingsmiddelen duidelijk zichtbaar is.

Een zichtbare, liefst opvallende bak wordt meer gebruikt. Voordeel is ook dat mensen anderen de bak zien gebruiken om hun handschoenen en mondkapjes weg te gooien, wat hen aanzet hetzelfde te doen. Mensen zijn geneigd elkaars gedrag te kopiëren.

3. Zorg dat de omgeving en de afvalbak schoon zijn.

Mensen gooien minder snel iets op de grond in een schone omgeving. Zorg dus dat het zwerfafval zo snel mogelijk wordt verwijderd, specifiek op plekken waar mensen handschoenen en mondkapjes uit- of afdoen. Laat dan gelijk ook de afvalbak reinigen, want een schone afvalbak (zonder klep) wordt sneller gebruikt.

4. Laat in je communicatie wenselijk gedrag zien.

Foto's van mensen die keurig hun handschoenen in de restafvalbak stoppen, laten zien dat veel mensen dit gedrag belangrijk vinden. Dan ben je zelf ook sneller geneigd dit gedrag te vertonen.

5. Zorg voor visuele duidelijkheid

Het corona-afvalpictogram is van zichzelf al heel duidelijk, het is makkelijk te begrijpen en wordt door heel Nederland gebruikt. Dat haalt veel twijfel weg. Zorg dat het op een contrasterende achtergrond staat voor goede zichtbaarheid. Is er sprake van gescheiden afvalinzameling, plaats het pictogram dan op de juiste bak. Veel mensen willen graag 'het juiste doen'; als dat onduidelijk is voor hen, zullen ze geneigd zijn de materialen 'dan maar' in hun jaszak te stoppen met het risico dat ze er later uitvallen.

7. Meer informatie

- Beeldmateriaal met het pictogram voor corona-afval vind je [hier](#).
- Onze partners in de strijd tegen coronazwerfafval:
<https://www.plasticsoupfoundation.org/>
- [Studie](#) naar coronazwerfafval door gedragswetenschapper Kees Keizer.

Stichting Nederland Schoon
Benoordenhoutseweg 46
2596 BC Den Haag

070 304 2080
info@nederlandschoon.nl

Dit is een uitgave van Stichting Nederland Schoon - januari 2021.